

Adviesrapport

Onderwijskundige eisen en wensen aan leermiddelen

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	3
Inleiding	4
Leeswijzer	4
Hoofdstuk 1: Inrichting van het adviestraject	5
Hoofdstuk 2: Kindante brede thema's	7
2.1 Prioriteiten op scholen	7
2.2 Randvoorwaarden en gebruikersondersteuning	8
2.3 Aansluiten bij de sectorraden	8
2.4 Overkoepelende thema's en bijbehorende eisen en wensen aan leermiddelen	8
Hoofdstuk 3: Huidige profielen	11
3.1 Combineren van didactisch profiel en leermiddelen profiel	11
3.2 Huidige profielen van scholen	12
Hoofdstuk 4: Groeipaden	20
4.1 Clusters	20
4.2 Groeipad naar meer leerlinggestuurd onderwijs	21
4.3 Groeipad naar meer differentiatie	21
4.4 Groeipad naar meer onderwijs vanuit kerndoelen	22
4.5 Groeipad naar meer gebruik van digitaal materiaal	22
Hoofdstuk 5: Huidig gebruik van software en licenties	23
5.1 Huidig leermiddelenaanbod	23
5.2 Inzet digitale leermiddelen	23
5.3 Instructiesoftware	23
5.4 Methodevervangende verwerkingssoftware	23
5.5 Leermiddelenbeleid	24
Hoofdstuk 6: Wijze van aanbesteden	25
6.1 Marktoriëntatie	25
6.2 Inrichting van de aanbesteding	26
Hoofdstuk 7: Aanbevelingen	28
Bijlage 1 Kindante-brede lijst van wensen en eisen	29

Managementsamenvatting

In het schooljaar '22-'23 zal stichting Kindante deelnemen aan een gezamenlijke aanbesteding van leermiddelen van SIVON. Ter voorbereiding op deze aanbesteding heeft Kindante O21 gevraagd om de werkgroep te begeleiden in het formuleren van wensen en eisen met betrekking tot leermiddelen. O21 heeft hiervoor een proces ingericht om op basis van schoolprofielen een doordachte onderwijskundige onderlegger op te stellen ten behoeve van het programma van eisen voor de aanbesteding enerzijds en de keuze van leermiddelen (leermiddelenbeleid) na de aanbesteding anderzijds.

Om de huidige en gewenste situatie in kaart te brengen zijn scholen middels een enquête bevraagd over hun huidige en gewenste didactische profiel en hun leermiddelengebruik. Hieruit bleek dat scholen op dit moment vaak lesgeven op basis van methodes, de leerkracht heeft de regie en er wordt wisselend gebruik gemaakt van digitale mogelijkheden. In de toekomst willen veel scholen van Kindante toe naar meer onderwijs vanuit kern-en leerdoelen en geven scholen aan meer regie bij de leerling te willen leggen. Ook is er een verschuiving te zien naar de wens voor meer differentiatie en meer gebruik van digitale mogelijkheden.

Uiteraard is de situatie per school verschillend, daarom zijn de verschillende schoolprofielen en groeipaden in dit rapport beschreven. Aan elk profiel en groeipad is een pakket aan wensen en eisen gekoppeld. Deze wensen en eisen kunnen dienen als onderlegger voor het programma van eisen ten behoeve van de aanbesteding.

Daarnaast zijn in dit rapport een aantal aanvullende aanbevelingen gedaan die meegenomen kunnen worden in de aanbesteding en idealiter ook in het daaropvolgende keuze-en bestelproces.

Inleiding

De leermiddelenmarkt is in ontwikkeling, de digitalisering van leermiddelen heeft een vlucht genomen en aanbieders gaan steeds verder in het integreren van content van leermiddelen en het platform waarop het aangeboden wordt. Bovendien is er een toenemende vraag naar leermiddelen die aansluiten op de leerbehoefte van de leerling. In een solide leermiddelenbeleid worden de ontwikkelingen in de markt meegenomen en zowel de gewenste situatie qua leermiddelengebruik beschreven als het groeipad daarnaartoe.

Een dergelijk leermiddelenbeleid geeft sturing aan het inkopen van leermiddelen. Door middel van bewust en slim inkopen kunnen kosten beheersbaar worden gehouden terwijl de scholen toch gefaciliteerd worden in de leermiddelenmix die zij nodig hebben. Twee momenten zijn van groot belang: het moment van aanbesteden en het moment van bestellen van leermiddelen bij de gekozen partij of partijen. Het voorliggende advies biedt handvatten om zowel het aanbesteden als het bestellen slim en kostenefficiënt in te richten door de onderwijsvisie en gewenste inrichting van de lessen als uitgangspunt te nemen.

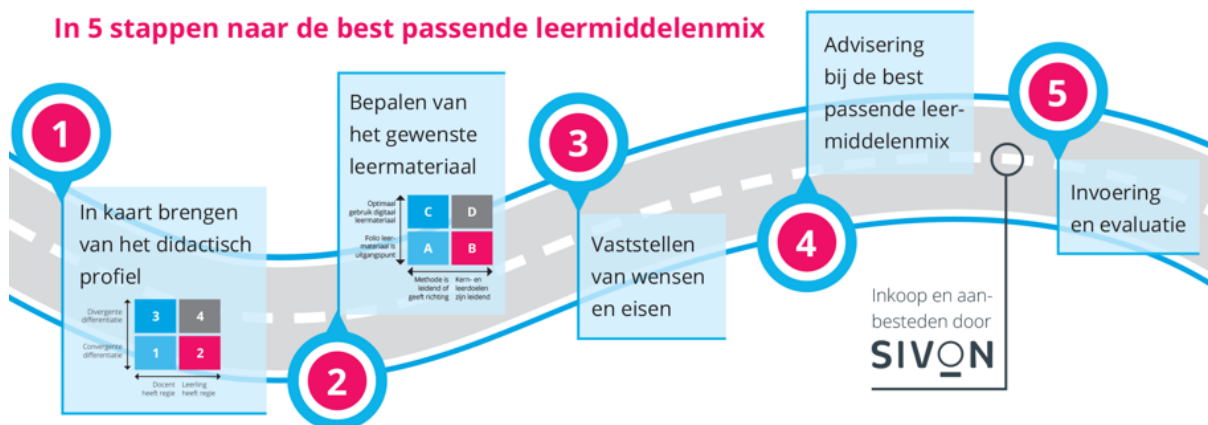
Leeswijzer

Dit rapport doet verslag van de inventarisatie van huidige en gewenste didactische-en leermiddelen profielen van de scholen van Stichting Kindante en verbindt deze inventarisatie met aanbevelingen ten behoeve van de gezamenlijke aanbesteding leermiddelen van SIVON.

In hoofdstuk 1 beschrijven we de aanleiding en opzet van het proces. In hoofdstuk 2 gaan we in op de gemeenschappelijke thema's binnen Kindante. Hoofdstuk 3 bevat een beschrijving van de huidige profielen van de scholen. In hoofdstuk 4 kijken we naar de gewenste situatie en de daarbijbehorende groeipaden van de scholen. Het huidige software gebruik wordt in hoofdstuk 5 toegelicht. In hoofdstuk 6 besteden we aandacht aan de wijze van aanbesteden en in hoofdstuk 7 leidt dit tot aanbevelingen t.b.v. de gezamenlijke aanbesteding.

Hoofdstuk 1: Inrichting van het adviestraject

De inrichting van het adviestraject is gebaseerd op de door O21 ontwikkelde routekaart voor het voorbereiden van aanbestedingen:

Voor Kindante is een proces ingericht dat de volgende stappen kent:

1. In samenwerking met werkgroep vaststellen van scope en concrete vraag van Kindante.
2. Vragenlijsten voorstellen aan werkgroep en op basis van feedback aanpassen.
3. Vragenlijsten uitzetten.
4. Eerste resultaten presenteren aan werkgroep.
5. Op basis van feedback schrijven van adviesrapport.
6. Feedbackrondes.
7. Goedkeuring adviesrapport door werkgroep.

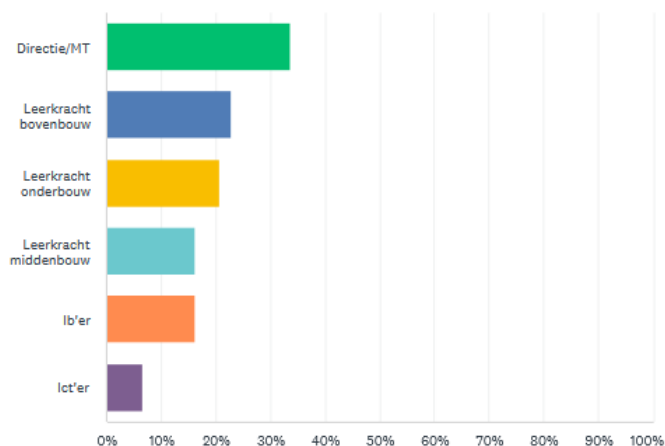
De onderwijsvisie van het bestuur en de school geeft richting aan het onderwijs, maar de manier waarop de leerkrachten deze visie vertalen in hun lessen is uiteindelijk bepalend voor de manier waarop leerlingen onderwijs krijgen. We bedoelen daarbij niet alleen de vakinhoudelijke inhoud van het leermateriaal, maar ook de manier waarop de leerkracht het materiaal aanbiedt. Daarom werd aangeraden aan elke school om – naast de schooldirecteur – de volgende rollen te vertegenwoordigen in de groep die de vragenlijst invult:

1. Leerkracht onderbouw
2. Leerkracht middenbouw
3. Leerkracht bovenbouw
4. Ict'er
5. Ib'er

De vragenlijst is uiteindelijk ingevuld door 92 respondenten. De figuur hieronder laat zien welke functies werden bekleed door de respondenten.

Figuur 1: functies van respondenten

Beantwoord: 92 Overgeslagen: 0

Bovenstaande figuur laat een oververtegenwoordiging van directieleden zien. Sommige scholen kozen er zelfs voor om de vragenlijst alleen door een directielid in te laten vullen. Dit kleurt mogelijk de uitkomsten van het advies. Scholen wordt daarom aangeraden het advies te toetsen bij hun leerkrachten.

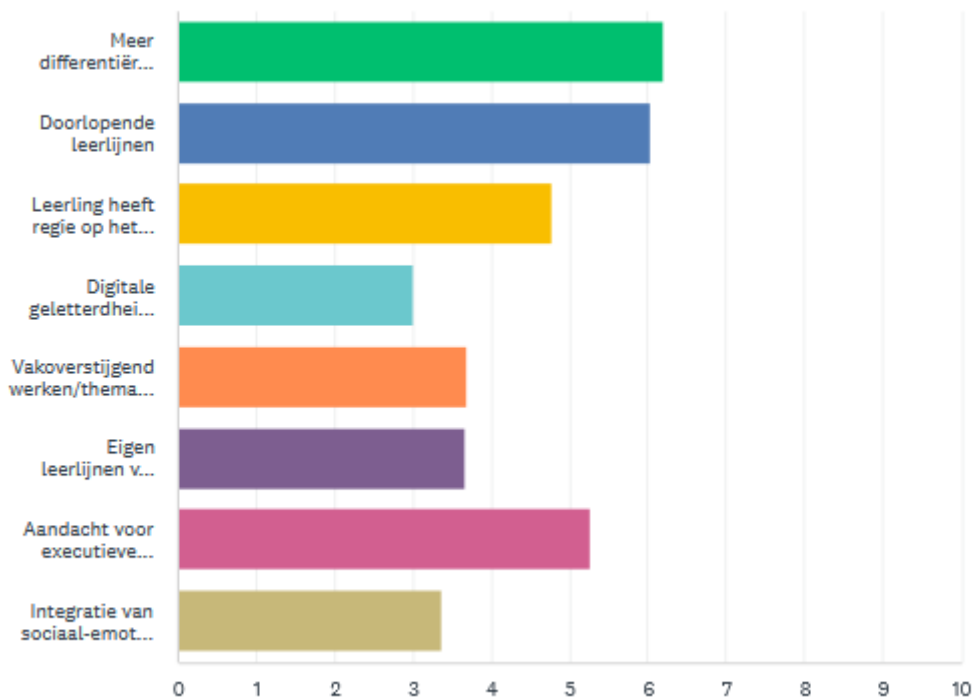
Ook hebben niet alle respondenten de gehele vragenlijst ingevuld: bij vraag 10 waren er nog 71 over, bij vraag 30 waren dat er nog 69 en aan het eind van de enquête (vraag 47) nog 52. Dat betekent dat slechts 56% van de respondenten de gehele vragenlijst heeft ingevuld. Een verklaring daarvoor ligt in het feit dat een deel van de vragenlijst over het gebruik van leermiddelen (waaronder educatieve software) in de klas gaat. Wanneer een respondent geen lesgevende taken heeft, zijn deze vragen lastig te beantwoorden.

Het voorliggende advies is gebaseerd op de informatie die uit de vragenlijst naar voren is gekomen.

Hoofdstuk 2: Kindante brede thema's

2.1 Prioriteiten op scholen

Figuur 2: Door de scholen geselecteerde thema's

Uit bovenstaande blijkt dat de volgende thema's het belangrijkst werden gevonden: meer differentiatie, doorlopende leerlijnen, leerling heeft regie op het eigen leerproces en aandacht voor executieve vaardigheden. Deze thema's zijn van belang bij het samenstellen van de lijst van eisen en wensen aan leermiddelen.

Minder belang wordt gehecht aan: vakoverstijgend werken, eigen leerlijnen voor leerlingen (die niet persé aan het jaarsysteem gekoppeld zijn), integratie van sociaal-emotionele ontwikkeling/persoonsvorming binnen de andere vakgebieden en digitale geletterdheid integreren binnen het bestaande aanbod. Deze thema's zijn van minder belang bij het samenstellen van de lijst van eisen en wensen aan leermiddelen.

Niettemin verdient het onderwerp digitale geletterdheid extra aandacht. Op dit moment wordt dit thema nog niet als speerpunt beschouwd, maar digitale geletterdheid gaat binnen afzienbare tijd een verplicht onderdeel uitmaken van het curriculum. Scholen zullen dan gedwongen worden om een keuze te maken voor een aparte methode, integratie van de leerdoelen binnen het huidige aanbod of een mix daarvan. Welke keuze scholen ook maken, hier dient rekening mee gehouden te worden in de aanbesteding van leermiddelen.

Daarnaast is gebruikersondersteuning een overkoepelend thema voor alle scholen, evenals randvoorwaarden die op orde zijn.

2.2 Randvoorwaarden en gebruikersondersteuning

Om digitale leermiddelen te kunnen gebruiken is het van belang dat de randvoorwaarden binnen de scholen op orde zijn, zoals een toereikende internetverbinding. De school en het bestuur hebben een belangrijke rol in het op orde brengen van randvoorwaarden. Naast de randvoorwaarden in de school, is het van belang dat de gebruikers passende ondersteuning krijgen door de leverancier bij het gebruiken van de leermiddelen.

De respondenten van de vragenlijst scoorden hun tevredenheid over de randvoorwaarden als volgt:

	HELEMAAL MEE ONEENS	ENIGSZINS ONEENS	MEE EENS	HELEMAAL MEE EENS	TOTAAL
Als de hardware of het internet niet goed werkt, wordt het over het algemeen snel opgelost.	1,39% 1	2,78% 2	77,78% 56	18,06% 13	72
Als de door ons gebruikte schoolapplicaties een storing hebben, wordt het over het algemeen snel opgelost.	0,00% 0	8,33% 6	81,94% 59	9,72% 7	72
Er zijn voldoende devices beschikbaar voor leerlingen.	8,33% 6	9,72% 7	36,11% 26	45,83% 33	72
Ik ben tevreden over de snelheid en kwaliteit van de internetverbinding.	2,78% 2	12,50% 9	51,39% 37	33,33% 24	72
Gemiddeld genomen hebben wij als team genoeg deskundigheid om effectief met digitale leermiddelen te kunnen werken.	1,39% 1	29,17% 21	61,11% 44	8,33% 6	72

De tevredenheid over de randvoorwaarden is over het algemeen hoog.

2.3 Aansluiten bij de sectorraden

Vanuit de sectorraden is een pakket aan wensen en eisen samengesteld waaraan leermiddelen dienen te voldoen.

Daarnaast wordt momenteel ingezet op een inzichtelijk en meer modulair aanbod van leermiddelen. Hiertoe is het Koppelpunt Catalogusinformatie ingericht, dat een transparant overzicht moet gaan bieden voor scholen in het aanbod leermiddelen van uitgeverijen en open leermateriaal.

2.4 Overkoepelende thema's en bijbehorende eisen en wensen aan leermiddelen

Bovengenoemde thema's kennen de hieronder beschreven eisen en wensen aan leermiddelen. Hieronder worden de thema's differentiëren en leerling heeft regie op het eigen leerproces niet

verder uitgewerkt, omdat die terugkomen bij de in de volgende hoofdstukken te bespreken profielen en groeipaden.

Belangrijk is om hierbij te vermelden dat naast de wensen en eisen aan leermiddelen, leerkrachtvaardigheden en de organisatie van het onderwijs de meest bepalende factoren zijn als het gaat om het gebruik van doorlopende leerlijnen, aandacht voor digitale geletterdheid en de ontwikkeling van executieve vaardigheden.

Doorlopende leerlijnen

- Het leermiddel biedt de leerkracht inzicht in de opbouw van de doorlopende leerlijn.

Digitale geletterdheid

- Het leermiddel biedt voldoende ondersteuning aan de leerling om bewust, kritisch en actief om te gaan met digitale media.
- Het leermiddel biedt voldoende ondersteuning aan de leerling om systematisch, effectief en efficiënt digitale informatie te zoeken, te vinden en te delen.
- Het leermiddel biedt voldoende ondersteuning om kennis en vaardigheden op te doen die nodig zijn om met computers (in allerlei vormen) om te gaan.
- Het leermiddel biedt voldoende ondersteuning om denkvaardigheden op te doen richting programmeren.

Executieve vaardigheden

- Het leermiddel biedt voldoende mogelijkheden om leerlingen zelfstandig strategieën te laten bepalen, te plannen, te organiseren, te reflecteren en controleren.

Sectoraal PvE

- De leverancier van het materiaal is deelnemer aan het Privacy Convenant.
- De content van het digitale leermiddel is niet gebonden aan het digitale platform.
- Voor leerkracht en leerling volstaat één keer inloggen om toegang te krijgen tot de digitale omgeving van het leermiddel.
- Het digitale leermateriaal is minimaal benaderbaar vanuit de gangbare browsers en besturingssystemen.
- Het leermateriaal moet op elk type device kunnen draaien.
- Gegevens over de voortgang en prestaties van leerlingen, die relevant zijn voor het begeleidingsproces (zoals resultaten van toetsen en voortgangsinformatie), zijn uitwisselbaar tussen de omgeving waar deze gegevens ontstaan (zoals die van de uitgever van het leermateriaal of die van de partij die de toetsen verzorgt) en de omgeving van de instelling waar die voortgang wordt gevolgd (bijv. ParnasSys)
- Gegevens over de resultaten van leerlingen worden kosteloos en op basis van standaarden beschikbaar gemaakt voor (administratieve systemen van) de school.
- De leverancier van het leermateriaal maakt flexibiliteit en keuzevrijheid in het samenstellen en arrangeren van leermiddelen mogelijk (het Koppelpunt Catalogusinformatie kan daarbij een hulpmiddel vormen).

Gebruikersondersteuning

- Leveranciers van digitaal leermateriaal en onderwijsleeromgevingen bieden de mogelijkheid om het materiaal plaats- en tijdsafhankelijk te benaderen (dus ook buiten de school en buiten de reguliere schooltijd).
- Het volgen van de voortgang van de leerling geeft geen onnodige administratieve lasten voor de leerkracht.
- Het digitale leermiddel biedt overzicht van de resultaten van de leerling en populaties/doelgroepen van leerlingen in een dashboard.

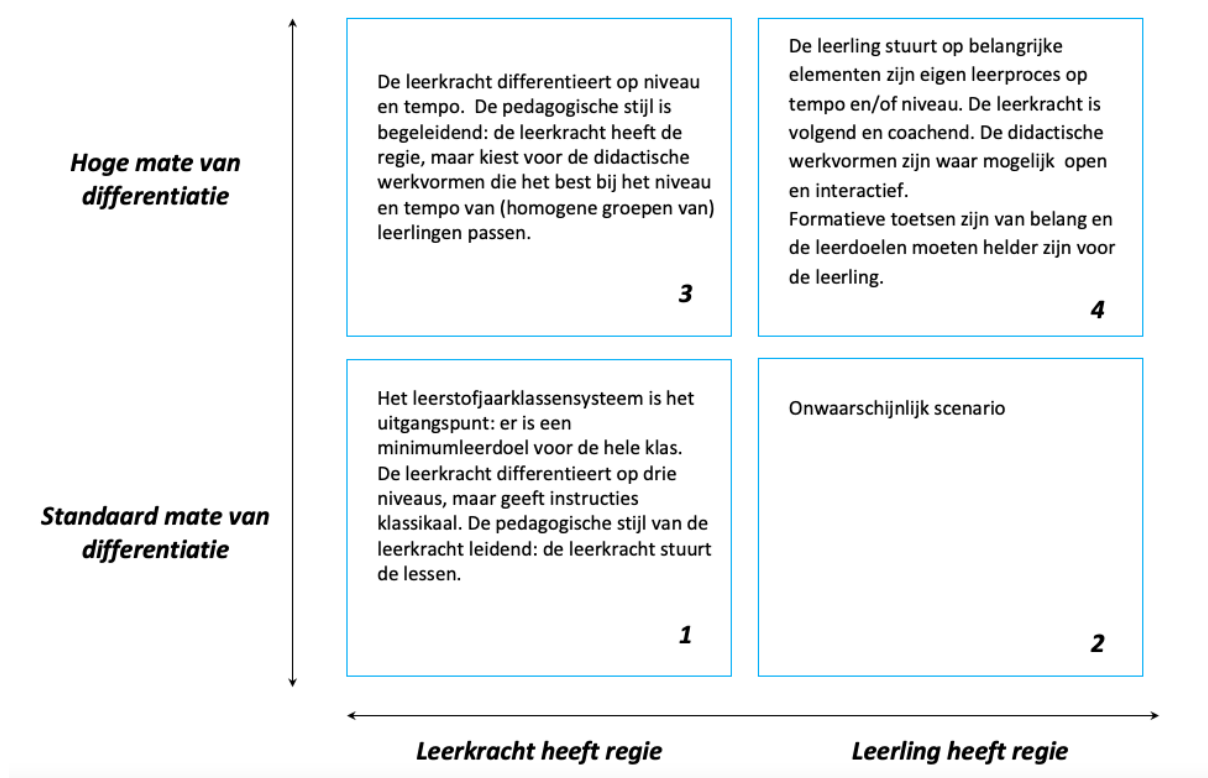
Hoofdstuk 3: Huidige profielen

3.1 Combineren van didactisch profiel en leermiddelen profiel

Er zijn grote verschillen in de manier waarop leerkrachten het onderwijs organiseren. We identificeren het didactisch profiel aan de hand van de volgende assen:

- Standaard mate van differentiatie versus hoge mate van differentiatie
- Leerkrachtgestuurd versus leerlinggestuurd onderwijs.

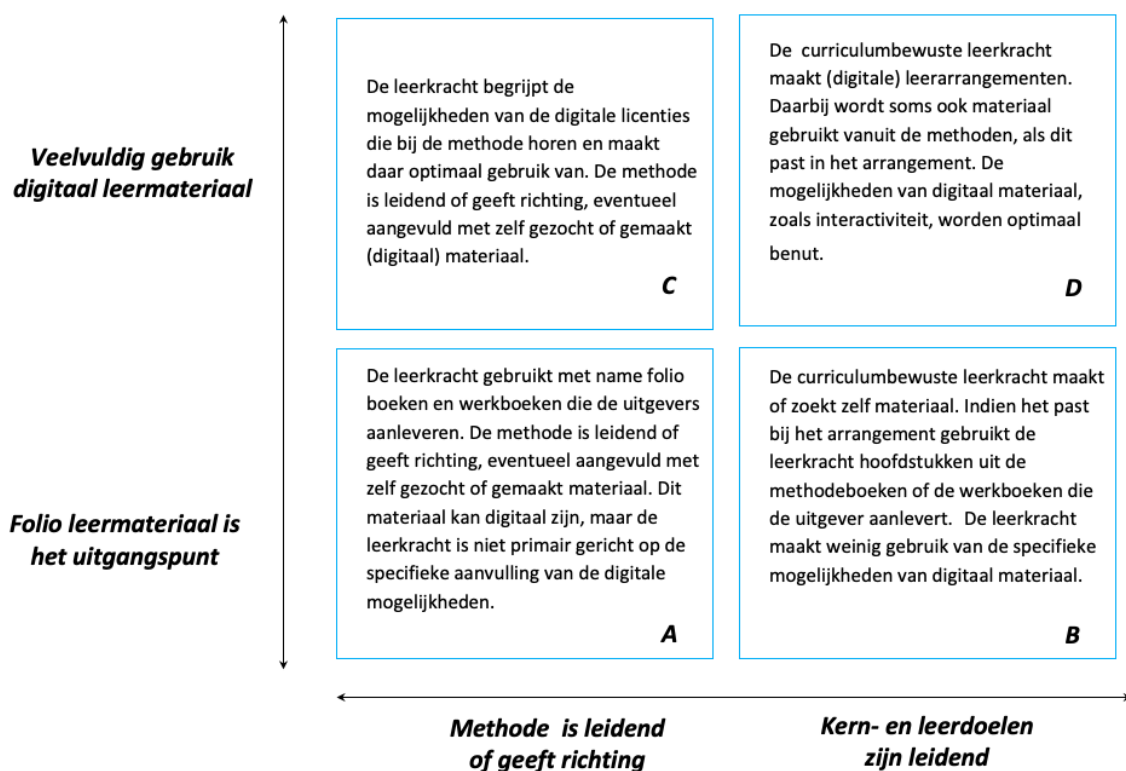
Uiteraard is het onderwijs niet zo zwart/wit te plotten als bovenstaande assen veronderstellen: er is veel grijs gebied en eerder sprake van glijdende schalen dan van wederzijdse uitsluiting van de twee uitersten. Niettemin helpt een indeling in het aanscherpen van eisen en wensen aan leermiddelen. We onderscheiden dan de volgende hoofdprofielen voor wat betreft het **didactisch profiel**:

Vrijwel alle docenten werken met een leermiddelenmix, bestaande uit zowel digitaal als folio materiaal uit de methode en zelf gezocht of (door)ontwikkeld materiaal. De mate waarin leerkrachten digitaal materiaal gebruiken en de mate waarin zij al dan niet methode vast zijn, verschilt echter. Grofweg maken we onderscheid aan de hand van de volgende assen:

- Methode gestuurd versus kern- en leerdoel gestuurd
- Folio versus digitaal

Ook hier geldt dat de werkelijkheid zich zelden zo zwart/wit aandient. Maar ook hier helpt een indeling in het aanscherpen van eisen en wensen aan leermiddelen. We onderscheiden dan de volgende hoofdprofielen voor wat betreft het **leermiddelenprofiel**:

3.2 Huidige profielen van scholen

In de huidige situatie zijn acht type profielen af te leiden. Deze worden hieronder beschreven. Om elke school binnen een profiel te kunnen plotten, is er gebruik gemaakt van indicatoren binnen de vragenlijst. Dit leidt ertoe dat scholen die binnen een bepaald profiel geplot zijn, soms ook best veel kenmerken van een ander profiel kunnen hebben, zeker als er bijvoorbeeld maar twee respondenten van die betreffende school waren. Bij de interpretatie van onderstaand overzicht dient daar rekening mee gehouden te worden.

Van een één school hebben we niet genoeg informatie om een toekomstig profiel en groeipad in kaart te brengen.

De huidige profielen van scholen binnen Kindante vallen uitsluitend binnen didactisch profiel 1 en 3. De leermiddelenprofielen laten een grotere variatie zien. Hieronder worden alle huidige profielen van scholen weergegeven en worden de belangrijkste karakteristieken van de scholen beschreven die in het profiel vallen. Voor elk profiel wordt een set van eisen en wensen aan leermiddelen gepresenteerd. Het gaat om de volgende acht hoofdprofielen:

Profiel	
Type didactisch profiel	Type leermiddelenprofiel
1	A
	B

3	C
	D
	A
	B
	C
	D

3.3 Profiel 1A: Standaard mate van differentiatie op basis van de methode

Onderstaand figuur geeft de belangrijkste kenmerken van dit profiel weer.

Profielinformatie	
Het leerstofjaarklassensysteem is het uitgangspunt: er is een minimumleerdoel voor de hele klas. De leerkracht differentieert op drie niveaus, maar geeft instructies klassikaal. De pedagogische stijl van de leerkracht leidend: de leerkracht stuurt de lessen. 1	De leerkracht gebruikt met name folio boeken en werkboeken die de uitgevers aanleveren. De methode is leidend of geeft richting, eventueel aangevuld met zelf gezocht of gemaakt materiaal. Dit materiaal kan digitaal zijn, maar de leerkracht is niet primair gericht op de specifieke aanvulling van de digitale mogelijkheden. A

Lijst van eisen en wensen aan leermiddelen voor scholen in profiel 1A

De volgende eisen en wensen aan leermiddelen horen bij dit profiel:

- De methode is compleet en dekkend voor het basisonderwijs aanbod.
- Het leermiddel biedt eenvoudig toegang tot lesstof en toetsen die zowel op een lager als op een hoger niveau kunnen worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het folio en het digitale leermiddel bieden ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Uitgebreide digitale licenties met veel extra mogelijkheden zijn niet nodig.

3.5 Profiel 1B: Standaard mate van differentiatie op basis van kern- en leerdoelen

Onderstaand figuur geeft de belangrijkste kenmerken van dit profiel weer.

Profielinformatie	
Het leerstofjaarklassensysteem is het uitgangspunt: er is een minimumleerdoel voor de hele klas. De leerkracht differentieert op drie niveaus, maar geeft instructies klassikaal. De pedagogische stijl van de leerkracht leidend: de leerkracht stuurt de lessen. 1	De curriculumbewuste leerkracht maakt of zoekt zelf materiaal. Indien het past bij het arrangement gebruikt de leerkracht hoofdstukken uit de methodeboeken of de werkboeken die de uitgever aanlevert. De leerkracht maakt weinig gebruik van de specifieke mogelijkheden van digitaal materiaal. B

Lijst van eisen en wensen aan leermiddelen voor scholen in profiel 1B

- De methode is in modules af te nemen.
- Het leermiddel is zo compact mogelijk: het biedt de minimale leerstof voor de behandelde leerdoelen
- Het leermiddel biedt eenvoudig toegang tot lesstof en toetsen die zowel op een lager als op een hoger niveau kan worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het folio en het digitale leermiddel biedt ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Het folio leermiddel als ook het digitale leermiddel geeft de leerkracht overzicht en inzage welke leerdoelen behandeld worden in de leerstof.
- Het arrangement is niet gebonden aan de ontsluiting via het digitale platform van de uitgever.

3.6 Profiel 1C: Methodegestuurd digitaal profiel

Onderstaand figuur geeft de belangrijkste kenmerken van dit profiel weer.

Profielinformatie	
Het leerstofjaarklassensysteem is het uitgangspunt: er is een minimumleerdoel voor de hele klas. De leerkracht differentieert op drie niveaus, maar geeft instructies klassikaal. De pedagogische stijl van de leerkracht leidend: de leerkracht stuurt de lessen. 1	De leerkracht begrijpt de mogelijkheden van de digitale licenties die bij de methode horen en maakt daar optimaal gebruik van. De methode is leidend of geeft richting, eventueel aangevuld met zelf gezocht of gemaakt (digitaal) materiaal. C

Eisen en wensen aan leermiddelen behorend bij profiel 1C

De volgende eisen en wensen aan leermiddelen horen bij dit profiel:

- Het leermiddel biedt eenvoudig toegang tot lesstof en toetsen die zowel op een lager als op een hoger niveau kan worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het folio en digitale leermiddel biedt ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten zichtbaar op het niveau van de individuele leerling.
- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten van de leerlingen zichtbaar in een door de leerkracht te bepalen groepssamenstelling.
- Het digitale materiaal is adaptief.
- Het digitale materiaal geeft direct feedback.
- Het leermiddel biedt de mogelijkheid om vervangingsmateriaal zoals werkboeken te vervullen voor digitale leermiddelen.

3.7 Profiel 1D: Standaard mate van differentiëren, maar curriculum bewust en digitaal

Dit profiel komt in de praktijk niet zo vaak voor, omdat bij het profiel behorende onderwijs vanuit kern- en leerdoelen met zelfgemaakte arrangementen vaak een grotere mate van differentiatie past. Toch scoren twee scholen het hoogst op dit profiel. De volgende figuur geeft de belangrijkste kenmerken van het profiel weer:

Profielinformatie	
Het leerstofjaarklassensysteem is het uitgangspunt: er is een minimumleerdoel voor de hele klas. De leerkracht differentieert op drie niveaus, maar geeft instructies klassikaal. De pedagogische stijl van de leerkracht leidend: de leerkracht stuurt de lessen.	De curriculumbewuste leerkracht maakt (digitale) leerarrangementen. Daarbij wordt soms ook materiaal gebruikt vanuit de methoden, als dit past in het arrangement. De mogelijkheden van digitaal materiaal, zoals interactiviteit, worden optimaal benut.
1	D

Eisen en wensen aan leermiddelen behorend bij profiel 1D

- De methode is in modules af te nemen.
- Het leermiddel is zo compact mogelijk: het biedt de minimale leerstof voor de behandelde leerdoelen.
- Het leermiddel biedt lesstof en toetsen aan die zowel op een niveau lager als hoger niveau kan worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het folio leermiddel als ook het digitale leermiddel geeft de leerkracht overzicht en inzage welke leerdoelen behandeld worden in de leerstof.
- Het folio en digitale leermiddel biedt ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Het arrangement is niet gebonden aan de ontsluiting via het digitale platform van de uitgever.
- Het digitale leermiddel is adaptief.
- Het digitale leermiddel geeft direct feedback.
- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten zichtbaar op het niveau van de individuele leerling.
- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten van de leerlingen zichtbaar in een door de leerkracht te bepalen groepssamenstelling.

3.8 Profiel 3A: Leerkrachtgestuurd, ruime mate van differentiatie gebaseerd op folio van de methode

De volgende figuur geeft de belangrijkste kenmerken van het profiel weer:

Profielinformatie	
De leerkracht differentieert op niveau en tempo. De pedagogische stijl is begeleidend: de leerkracht heeft de regie, maar kiest voor de didactische werkvormen die het best bij het niveau en tempo van (homogene groepen van) leerlingen passen.	De leerkracht gebruikt met name folio boeken en werkboeken die de uitgevers aanleveren. De methode is leidend of geeft richting, eventueel aangevuld met zelf gezocht of gemaakt materiaal. Dit materiaal kan digitaal zijn, maar de leerkracht is niet primair gericht op de specifieke aanvulling van de digitale mogelijkheden.
3	A

Eisen en wensen aan leermiddelen behorend bij profiel 3A

- De methode is compleet en dekkend voor het basis onderwijsaanbod.
- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen van de lesstof tot de basisstof behoren, die door alle leerlingen beheerst moet worden.
- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen kunnen worden overgeslagen of aangevuld/vervangen door extra lesstof.
- Het leermiddel biedt eenvoudig toegang tot lesstof en toetsen die zowel op een lager als op een hoger niveau kan worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het leermiddel ondersteunt de toepassing van een breed scala aan didactische werkvormen, waardoor de leerling de leerstof op diverse manieren kan verwerken.
- Het leermiddel biedt een variatie aan multimedia bronnen (bijv. audio, film) waardoor de leerling in staat is de leerstof op diverse manieren eigen te maken passend aan zijn leervoorkeur.
- Uitgebreide digitale licenties met veel extra mogelijkheden zijn niet nodig.

3.9 Profiel 3B: Leerkrachtgestuurd, ruimte mate van differentiatie, curriculum bewust op basis van folio

De volgende figuur geeft de belangrijkste kenmerken van het profiel weer:

Profielinformatie	
De leerkracht differentieert op niveau en tempo. De pedagogische stijl is begeleidend: de leerkracht heeft de regie, maar kiest voor de didactische werkvormen die het best bij het niveau en tempo van (homogene groepen van) leerlingen passen.	De curriculumbewuste leerkracht maakt of zoekt zelf materiaal. Indien het past bij het arrangement gebruikt de leerkracht hoofdstukken uit de methodeboeken of de werkboeken die de uitgever aanlevert. De leerkracht maakt weinig gebruik van de specifieke mogelijkheden van digitaal materiaal.
3	B

Eisen en wensen aan leermiddelen behorend bij profiel 3B

- De methode is in modules af te nemen.
- Het leermiddel is zo compact mogelijk: het biedt de minimale leerstof voor de behandelde leerdoelen.

- Het leermiddel biedt eenvoudig toegang tot lesstof en toetsen die zowel op een lager als op een hoger niveau kan worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het leermiddel ondersteunt de toepassing van een breed scala aan didactische werkvormen, waardoor de leerling de leerstof op diverse manieren kan verwerken.
- Het leermiddel biedt een variatie aan multimediate bronnen (bijv. audio, film) waardoor de leerling in staat is de leerstof op diverse manieren eigen te maken passend aan zijn leervoorkeur.
- Het folio leermiddel als ook het digitale leermiddel geeft de leerkracht overzicht en inzicht in welke leerdoelen behandeld worden in de leerstof.
- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen van de lesstof tot de basisstof behoort die door alle leerlingen beheerst moet worden.
- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen kunnen worden overgeslagen of aangevuld met/vervangen door extra lesstof.
- Het folio en het digitale leermiddel biedt ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Het arrangement is niet gebonden aan de ontsluiting via het digitale platform van de uitgever.

3.10 Profiel 3C: Leerkrachtgestuurd, ruimte mate van differentiatie, op basis van de methode met gebruik van digitaal leermateriaal

De volgende figuur geeft de belangrijkste kenmerken van het profiel weer:

Profielinformatie	
De leerkracht differentieert op niveau en tempo. De pedagogische stijl is begeleidend: de leerkracht heeft de regie, maar kiest voor de didactische werkvormen die het best bij het niveau en tempo van (homogene groepen van) leerlingen passen.	De leerkracht begrijpt de mogelijkheden van de digitale licenties die bij de methode horen en maakt daar optimaal gebruik van. De methode is leidend of geeft richting, eventueel aangevuld met zelf gezocht of gemaakt (digitaal) materiaal.
3	C

Eisen en wensen aan leermiddelen behorend bij profiel 3C

- De methode is in modules af te nemen.
- Het leermiddel is zo compact mogelijk: het biedt de minimale leerstof voor de behandelde leerdoelen.
- Het folio leermiddel als ook het digitale leermiddel geeft de leerkracht overzicht en inzicht in welke leerdoelen behandeld worden in de leerstof.
- Het folio en het digitale leermiddel biedt ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Het arrangement is niet gebonden aan de ontsluiting via het digitale platform van de uitgever.
- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen van de lesstof tot de basisstof behoren, die door alle leerlingen beheerst moet worden.

- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen kunnen worden overgeslagen of aangevuld/vervangen door extra lesstof.
- Het leermiddel biedt eenvoudig toegang tot lesstof en toetsen die zowel op een lager als op een hoger niveau kan worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het leermiddel ondersteunt de toepassing van een breed scala aan didactische werkvormen, waardoor de leerling de leerstof op diverse manieren kan verwerken.
- Het leermiddel biedt een variatie aan multimedia bronnen (bv audio, film) waardoor de leerling in staat is de leerstof op diverse manieren eigen te maken passend aan zijn leervoorkeur.

3.11 Profiel 3D: Leerkrachtgestuurd, ruimte mate van differentiatie, curriculum bewust met gebruik van digitaal leermateriaal

De volgende figuur geeft de belangrijkste kenmerken van het profiel weer:

Profielinformatie	
De leerkracht differentieert op niveau en tempo. De pedagogische stijl is begeleidend: de leerkracht heeft de regie, maar kiest voor de didactische werkvormen die het best bij het niveau en tempo van (homogene groepen van) leerlingen passen.	De curriculumbewuste leerkracht maakt (digitale) leerarrangementen. Daarbij wordt soms ook materiaal gebruikt vanuit de methoden, als dit past in het arrangement. De mogelijkheden van digitaal materiaal, zoals interactiviteit, worden optimaal benut.
3	D

Eisen en wensen aan leermiddelen behorend bij profiel 3D

- De methode is in modules af te nemen.
- Het folio leermiddel als ook het digitale leermiddel geeft de leerkracht overzicht en inzage welke leerdoelen behandeld worden in de leerstof.
- Het leermiddel is zo compact mogelijk: het biedt de minimale leerstof voor de behandelde leerdoelen.
- Het folio en digitale leermiddel biedt ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Het arrangement is niet gebonden aan de ontsluiting via het digitale platform van de uitgever.
- Het leermiddel biedt eenvoudig toegang tot lesstof en toetsen die zowel op een lager als op een hoger niveau kan worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het leermiddel ondersteunt de toepassing van een breed scala aan didactische werkvormen, waardoor de leerling de leerstof op diverse manieren kan verwerken.
- Het leermiddel biedt een variatie aan multimediate bronnen (bv audio, film) waardoor de leerling in staat is de leerstof op diverse manieren eigen te maken passend aan zijn leervoorkeur.
- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen van de lesstof tot de basisstof behoren, die door alle leerlingen beheerst moet worden.
- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen kunnen worden overgeslagen of aangevuld/vervangen door extra lesstof.
- Het digitale leermiddel is adaptief.

- Het digitale leermiddel geeft direct feedback.
- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten zichtbaar op het niveau van de individuele leerling.
- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten van de leerlingen zichtbaar in een door de leerkracht te bepalen groepssamenstelling.

Hoofdstuk 4: Groeipaden

Naast het in kaart brengen van huidige profielen, zijn door de scholen de toekomstige profielen in kaart gebracht. Door het huidige profiel van scholen, het gewenste toekomstige profiel en daarbij behorende groeipad te analyseren, hebben we een indeling kunnen maken in negen clusters. Van een aantal scholen hebben we niet genoeg informatie om een toekomstig profiel en groeipad in kaart te brengen.

Van één school hebben we wel een toekomstig profiel, maar geen huidig profiel ontvangen. Het toekomstig profiel valt in profiel 3D. De bijbehorende eisen en wensen aan leermiddelen voor dat profiel zijn in het vorige hoofdstuk terug te vinden. Een groeipad identificeren was bij deze school niet mogelijk. Van één school toonden de antwoorden te weinig samenhang om te kunnen analyseren.

4.1 Clusters

We onderscheiden de volgende clusters en groeipaden:

Cluster	Bijbehorende groeipaden	Aantal scholen in het cluster
1	Naar meer leerlinggestuurd onderwijs Naar meer differentiatie Naar meer onderwijs vanuit kerndoelen Naar meer gebruik van digitaal materiaal	4
2	Naar meer leerlinggestuurd onderwijs Naar meer differentiatie Naar meer onderwijs vanuit kern- en leerdoelen	4
3	Naar meer leerlinggestuurd onderwijs Naar meer differentiatie (Naar meer gebruik digitaal materiaal)	3
4	Naar meer leerlinggestuurd onderwijs Naar meer onderwijs vanuit kern- en leerdoelen Naar meer gebruik van digitaal materiaal	3
5	Naar meer leerlinggestuurd onderwijs Naar meer gebruik van digitaal materiaal	3
6	Naar meer leerlinggestuurd onderwijs Naar meer onderwijs vanuit kern- en leerdoelen	3
7	Naar meer leerlinggestuurd onderwijs	4
8	Naar meer gebruik van digitaal materiaal	3
9	Naar meer onderwijs vanuit kern- en leerdoelen	1

Het is belangrijk om te noemen dat sommige scholen een hele grote stap in twee jaar willen maken. Het is de vraag hoe realistisch dat is. Scholen in de eerste vier clusters doen er goed aan te overwegen of zij echt op alle in het cluster genoemde groeipaden in willen zetten of dat zij aan één of twee groeipaden prioriteit geven.

4.2 Groeipad naar meer leerlinggestuurd onderwijs

Het is opvallend dat 7 van de 9 clusters (in totaal 24 scholen) willen toegroeien naar meer leerlinggestuurd werken. Dat betekent dat Kindante-breed het belangrijk is om aandacht te geven aan de eisen en wensen aan leermiddelen die bij leerlinggestuurd onderwijs horen, ook al wordt daar in de huidige situatie nog maar weinig gebruik van gemaakt. Daarnaast is het van belang dat Kindante in de aanbesteding aangeeft experimenteerruimte nodig te hebben om uit te proberen welk soort leermiddelen passen bij de manier waarop de scholen meer leerlinggestuurd onderwijs aan willen bieden.

Meer leerlinggestuurd onderwijs vraagt om de volgende eisen en wensen aan leermiddelen:

- Het leermiddel biedt de leerling per onderdeel inzicht over de te behalen leerdoelen in een voor leerlingen te begrijpen omschrijving van leerdoelen.
- Het leermiddel biedt de leerlingen een herhaald en gestructureerd overzicht van hun voortgang op de leerdoelen.
- Het leermiddel geeft een vervolg aan bij behaalde resultaten.
- De toetsen geven een verdere uitwerking van de leerdoelen en sluiten aan op de behandelde leerstof van het leermiddel. Voor de leerling wordt het leerproces inzichtelijk gemaakt.
- Het leermiddel faciliteert de leerling om zijn/haar eigen leerproces te regisseren, bijv. d.m.v. planning en monitoring.
- Het leermiddel biedt ondersteuning bij de ontwikkeling van executieve vaardigheden van leerlingen.

Bij meer leerlinggestuurd onderwijs is aandacht voor executieve vaardigheden essentieel. Dit kan onderdeel uitmaken van het leermiddel, maar vooral de begeleidende rol van de leerkracht is hierbij essentieel. Dit groeipad vraagt daarom naast wensen en eisen aan leermiddelen bovengemiddelde aandacht voor leerkrachtvaardigheden. Daarbij zou ook aandacht moeten zijn voor de inrichting van het lesaanbod en inzicht in de leerlijnen.

4.3 Groeipad naar meer differentiatie

In totaal 3 clusters (11 scholen) willen toegroeien naar meer differentiatie. Dit relatief kleine aantal is opvallend, omdat het als belangrijkste thema naar voren kwam bij het kiezen van schoolbrede thema's. Een verklaring kan zijn dat een grote groep scholen (16 in totaal) nu al in een profiel vallen met een uitgebreide mate van differentiatie.

Het groeipad naar meer differentiatie vraagt om de volgende eisen en wensen aan leermiddelen:

- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen van de lesstof tot de basisstof behoren, die door alle leerlingen beheerst moet worden.
- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen kunnen worden overgeslagen of aangevuld/vervangen door extra lesstof
- Het leermiddel biedt eenvoudig toegang tot lesstof en toetsen die zowel op een lager als op een hoger niveau kan worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het leermiddel ondersteunt de toepassing van een breed scala aan didactische werkvormen, waardoor de leerling de leerstof op diverse manieren kan verwerken.

- Het leermiddel biedt een variatie aan multimedia bronnen (bv audio, film) waardoor de leerling in staat is de leerstof op diverse manieren eigen te maken passend aan zijn leervoorkeur.

Bij het groeipad naar meer differentiatie zijn leerkrachtvaardigheden, klassenorganisatie en kennis van het leermiddel belangrijke elementen om aandacht aan te besteden.

4.4 Groeipad naar meer onderwijs vanuit kerndoelen

De analyse van huidige en toekomstige profielen laten zien dat 5 clusters (in totaal 15 scholen) dit een belangrijk groeipad vinden. Dit groeipad vraagt om de volgende eisen en wensen aan leermiddelen:

- De methode is in modules af te nemen.
- Het folio leermiddel als ook het digitale leermiddel geeft de leerkracht overzicht en inzicht welke leerdoelen behandeld worden in de leerstof.
- Het leermiddel is zo compact mogelijk: het biedt de minimale leerstof voor de behandelde leerdoelen.
- Het folio en het digitale leermiddel biedt ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Het arrangement is niet gebonden aan de ontsluiting via het digitale platform van de uitgever.

Bij dit groeipad verdient inzicht in de leerdoelen, kennis van het leermiddel en organisatie van het leerstofaanbod extra aandacht.

4.5 Groeipad naar meer gebruik van digitaal materiaal

Meer en beter gebruik van digitaal leermateriaal wordt door scholen in 5 clusters (in totaal 16 scholen) genoemd. Naast de hieronder genoemde eisen om optimaal gebruik te kunnen maken van de mogelijkheden van digitaal materiaal, is het van belang dat de ondersteuning van gebruikers goed is geregeld. De bij het thema 'gebruikersondersteuning' genoemde criteria zijn van groot belang. Daarnaast is het belangrijk dat de school nagaat of het de benodigde randvoorwaarden voor meer digitaal gebruik op orde is. Hoewel scholen aangeven dat de randvoorwaarden in de huidige situatie voldoen, is het van belang om goed te analyseren of de randvoorwaarden een intensiever gebruik van digitaal materiaal aankunnen.

Dit groeipad vraagt om de volgende eisen en wensen aan leermiddelen:

- Het digitale leermiddel is adaptief.
- Het digitale leermiddel geeft direct feedback.
- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten zichtbaar op het niveau van de individuele leerling.
- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten van de leerlingen zichtbaar in een door de leerkracht te bepalen groepssamenstelling.

Bij dit groeipad zal er ook aandacht besteed moeten worden aan digitale didactiek. Het werken met digitale (adaptieve) leermiddelen vraagt om andere didactische vaardigheden en keuzes van leerkracht. Dit is van belang bij het geven van instructie (wat vaak minder of niet in het digitale

leermiddel is opgenomen). Daarnaast wordt als meerwaarde van digitale leermiddelen vaak de directe feedback en het dashboard genoemd. Het is belangrijk dat leerkrachten zich realiseren dat dit datafeedback betreft en dat begeleiding van het leerproces van leerlingen om andere inzet en vaardigheden van de leerkracht vraagt.

Hoofdstuk 5: Huidig gebruik van software en licenties

5.1 Huidig leermiddelenaanbod

Meer dan een derde van de respondenten geeft aan dat het huidige leermiddelen aanbod onvoldoende aansluit op de onderwijsvisie van de school. Deze scholen gaan nu of in de nabije toekomst op zoek naar meer passend leermateriaal, waarbij de digitale mogelijkheden onderzocht dienen te worden.

5.2 Inzet digitale leermiddelen

Er is maar één school die zegt ICT niet of nauwelijks in te zetten in de lessen. Digitale middelen worden vooral ingezet bij de verwerking (93%), om te differentiëren (89%) en bij de instructie (79%). Iets minder dan de helft van de respondenten geeft aan ook digitale middelen te gebruiken bij de evaluatie van de les en toetsing van de leerstof.

Adaptiviteit wordt als grootste meerwaarde gezien van digitale leermiddelen, 97% van de respondenten vindt het belangrijk dat digitaal materiaal adaptief is.

86% van de respondenten geeft aan directe data-feedback een belangrijke toevoeging te vinden bij het volgen van leerlingen in hun leerproces.

5.3 Instructiesoftware

Er wordt gebruik gemaakt van een divers aanbod aan digitale instructiemiddelen, zowel bij de instructiesoftware van de methode, van ander educatieve aanbieders als open instructiemateriaal (zoals Schooltv, Metimeter of LessonUp). Het grootste deel van de respondenten geeft aan hier tevreden over te zijn.

5.4 Methodevervangende verwerkingssoftware

Er zijn op dit moment drie aanbieders van methodevervangende verwerkingssoftware, te weten Gynzy, Snappet en Bingel.

De licenties van deze middelen omvatten per leerling alle aangeboden vakgebieden binnen alle leerjaren. Het is niet mogelijk om slechts een deellicentie af te nemen. Veel scholen van Kindante hebben licenties voor één van deze leermiddelen (voornamelijk Gynzy), maar gebruiken slechts een deel hiervan. Naast de Gynzy-licenties maken de meeste scholen ook gebruik van leer-en werkboeken behorende bij de gebruikte methodes. Sommige scholen hebben daarnaast ook nog licenties voor de oefensoftware van de gebruikte methodes en/of andere remediërende/ondersteunende software. Dit maakt de kosten voor digitaal leermateriaal in verhouding tot het gebruik erg hoog.

37 Respondenten gebruiken Gynzy als methodevervangende verwerkingssoftware voor rekenen, 6 respondenten gebruiken Gynzy voor Taal en 6 voor rekenen. 1 Respondent gebruikt Snappet voor rekenen en taal. Bingel wordt op dit moment niet gebruikt.

40 Respondenten geven aan Gynzy als remediërende software te gebruiken. Naast Gynzy worden hiervoor soms ook Ambrasoft en Scula ingezet.

Bouw wordt door 26 respondenten als ondersteunende software ingezet.

5.5 Leermiddelenbeleid

Ongeveer de helft van alle scholen geeft aan binnen twee tot drie jaar meer gebruik te willen gaan maken van digitaal leermateriaal. Om ervoor te zorgen dat dit kosteneffectief gebeurt, is het belangrijk om doordachte keuzes te maken. Hierbij is het helpend om inzichtelijk te krijgen wat er gebruikt wordt op de scholen, in welke mate en hoe tevreden gebruikers hierover zijn.

Ook kan het helpend zijn om Kindante-brede richtlijnen op te stellen voor het inkopen van licenties en de inzet van digitale leermiddelen. Scholen maken hierin uiteraard keuzes die passen bij hun onderwijsvisie, maar dit zou niet mogen leiden tot inefficiënt leermiddelenbeleid. Het goed informeren van scholen, scholing van leerkrachten en het opstellen van richtlijnen kan leiden tot een beduidende kostenbesparing en verhoging van onderwijsopbrengsten.

Hoofdstuk 6: Wijze van aanbesteden

De wijze van aanbesteden kan van grote invloed zijn op de manier waarop leveranciers tegemoet kunnen komen aan de onderwijskundige eisen en wensen van een bestuur. Onderstaand hoofdstuk baseert zich onder andere op onderzoek, publicaties en aanbevelingen van Kennisnet en de coöperatie SIVON, die specialistische expertise op dit gebied hebben.¹ Het hoofdstuk baseert zich ook op publicaties waarnaar de sectorraden verwijzen.²

Het is van belang dat Kindante zich realiseert dat alle hieronder gepresenteerde opties en suggesties getoetst dienen te worden door het bureau dat de aanbesteding begeleidt en door de inkoper van het bestuur. Opsteller van het advies is immers geen aanbestedingsspecialist.

6.1 Marktoriëntatie

Nu Kindante de onderwijskundige eisen en wensen in kaart heeft gebracht, is het verstandig een oriëntatie op de markt te organiseren. Zo krijgt Kindante al een idee in hoeverre leveranciers aan de behoeftes kunnen voldoen. De leermiddelenmarkt is in beweging en nieuwe producten en diensten worden aangeboden.

Een voorbeeld van zo'n nieuw model in het voortgezet onderwijs is LiFo (Licentie Folio), waarbij leermiddelen op een andere manier worden aangeboden en geprijsd. Scholieren krijgen bij het LiFo-model met één licentie toegang tot de gehele digitale methode, voor alle leerjaren en onderwijsniveaus. Daarnaast krijgen ze, als de school ervoor kiest, voor een klein bedrag ook folio (papieren) materiaal. Dit is een geïntegreerd leer-werkboek, in een uitvoering waar de leerlingen ook aantekeningen in kunnen maken. De drie grote uitgevers in het voortgezet onderwijs leveren inmiddels steeds meer methoden volgens een LiFo-model: Malmberg noemt het de [MAX-methode](#), ThiemeMeulenhoff noemt het [LRN-line](#), en Noordhoff [NU FLEX](#).

Via het LiFo-model kunnen besturen er zelfs voor kiezen een directe contractrelatie aan te gaan met uitgevers en niet via de distributeurs af te nemen.

Binnen het PO is deze ontwikkeling ook te zien, maar hier is het aanbod nog minder op afgestemd.

De marktoriëntatie kan uitgevoerd worden als onderdeel van de aanbesteding. Het is belangrijk dat de uitkomsten van de oriëntatie tijdens de aanbesteding gedeeld wordt met alle partijen, zodat er geen situatie ontstaat waarbij sommige partijen een informatievoorsprong hebben. Dat zou tot oneerlijke concurrentie leiden, en dat levert juridische problemen op: de aanbesteding riskeert dan niet aan de juridische eisen te voldoen.

¹ Zie bijvoorbeeld Sivon (2019). Best practices voor het aanbesteden van leermiddelen.
<https://www.sivon.nl/app/uploads/2019/09/SIVON-best-practices-voor-het-aanbesteden-van-leermiddelen.pdf> en Kennisnet (2019). Het LiFo-model: een nieuw aanbod voor leermateriaal.

² Zie bijvoorbeeld School en Wet (2019). De aanbestedingsperikelen rondom LiFo.
<https://www.sijbenpartners.nl/web/wp-content/uploads/2019/09/De-aanbestedingsperikelen-rondom-LIFO.pdf>

Het is ook mogelijk mee te doen aan gezamenlijke marktconsultaties. Dat heeft als voordeel dat marktpartijen dan eerder bereid zijn deel te nemen, omdat het volume groter is. De landelijke coöperatie van schoolbesturen SIVON organiseert deze gezamenlijke marktconsultaties.

6.2 Inrichting van de aanbesteding

De meeste besturen kiezen voor een traditionele aanbesteding waarin het leveren van leermiddelen en diensten samen worden uitgevraagd. Met 'diensten' worden hier bedoeld: de distributie naar de scholen, gebruik van ondersteuningspakketten (training en scholing) en het opstellen en leveren van managementrapportages. Andere manieren zijn echter ook mogelijk. In sommige gevallen kan een andere manier van de aanbesteding inrichten leiden tot een uitkomst die beter past bij de behoeften van het bestuur.

Optie: Alles uitvragen bij een totaalleverancier

Door alles te combineren vragen scholen in feite om een 'one-stop-shop', dus een leverancier die alles in één levert. Bij inkopen via een totaalleverancier is het van belang helder af te bakenen wat wel en niet onder de overeenkomst valt. Of anders gezegd: welke verplichtingen de leverancier heeft en welke vrijheid de scholen hebben.

Een one-stop-shop heeft een aantal voordelen: het beperkt het aantal contracten dat de school moet beheren en het ontzorgt de scholen. Het heeft echter ook nadelen: er zijn maar een beperkt aantal leveranciers die zo'n uitgebreid pakket kunnen leveren. Besturen weten bij een dergelijke aanbesteding eigenlijk al van tevoren welke twee of drie leveranciers (de distributeurs) zullen gaan inschrijven. Partijen die zich richten op één of enkele diensten kunnen niet meedoen. Dat beperkt de marktwerking en het zorgt ervoor dat de leveranciers sturend en bepalend zijn: de markt is daardoor minder vraaggericht en meer aanbodgestuurd.

Optie: opknippen in percelen

Er zijn mogelijkheden om de aanbesteding anders in te richten. Als uitgevers rechtstreeks leveren, kan de distributie van leermiddelen naar scholen apart uitgevraagd worden (in aanbestedingstermen: in een ander perceel).

Ook ondersteuningspakketten, die vaak gaan om training en scholing, kunnen apart uitgevraagd worden. Trainingen en scholing kunnen immers door allerlei partijen worden aangeboden: de totaalleverancier, de uitgever of onafhankelijke bureaus.

Een andere wijze van het opknippen van de uitvraag in percelen is het identificeren van 'gebruikersprofielen' om vervolgens (een klein aantal) percelen te formuleren op basis van die gebruikersprofielen. De onderwijskundige wensen en eisen van scholen lopen immers uiteen.

Wat betreft managementrapportages: daarvoor is het van belang om deze uit te vragen bij de partijen die het leermateriaal leveren. Het gaat namelijk om overzichten en analyses over het leermateriaal. Van belang is dat Kindante opneemt in de aanbesteding dat het de beschikking krijgt over de basisgegevens – dus de ruwe data – en niet alleen over de totaaloverzichten in een dashboard.

Optie: experimenteerruimte creëren

Voor teams en leerkrachten is het prettig om te kunnen experimenteren met nieuwe producten of diensten. Op deze manier kan Kindante ook tegemoet komen aan het faciliteren van de verschillende typen werkwijze van leerkrachten. Bovendien wil Kindante in de toekomst wellicht experimenteren met nieuwe lever- en prijsmodellen. Dat kan door in de aanbesteding en contracten op te nemen dat Kindante de mogelijkheid wil hebben om een deel van de leermiddelen buiten de vaste contractpartij(en) te kopen. Binnen de aanbestedingsregels is het namelijk toegestaan om maximaal 20% van het gecontracteerde volume separaat in te kopen, tot een maximum van € 80.000. Het is verstandig expliciet te maken dat producten die de leverancier niet kan of wil leveren hierin niet meetellen.

Hoofdstuk 7: Aanbevelingen

Het traject om de onderwijskundige eisen en wensen te formuleren levert onderstaande aanbevelingen op.

Aanbeveling 1: gebruik de Kindante-brede lijst van criteria als onderwijskundige onderlegger voor de aanbesteding

De belangrijkste opbrengst van het traject is de Kindante-brede lijst van onderwijskundige eisen en wensen aan leermiddelen, die is opgesteld op basis van de input van 92 deelnemers van 33 scholen. Deze lijst is een belangrijke leidraad voor het formuleren van eisen en wensen in de aanbesteding en de daaruit voortvloeiende selectiecriteria van leveranciers. De Kindante-brede lijst is te vinden in bijlage 1. Alle scholen kunnen in het rapport zien welke deelselectie van deze Kindante-brede lijst specifiek voor hun school en hun groeipad geldt. Aanbeveling aan hen is om deze deelselectie te gebruiken bij het keuzeproces voor leermiddelen nadat de aanbesteding is afgerond. Dit kan de werkdruk verlagen, omdat leermiddelen beter aan zullen sluiten bij de wensen en behoeften van leerkrachten.

Aanbeveling 2: verken de markt

De leermiddelenmarkt is in beweging. Nieuwe aanbieders treden toe en nieuwe producten worden ontwikkeld. Het is verstandig hier goed zicht op te hebben alvorens de aanbesteding te publiceren. Kindante kan een marktconsultatie organiseren als onderdeel van de aanbesteding, maar Kindante kan er ook voor kiezen om deel te nemen aan gezamenlijke marktconsultaties als die georganiseerd worden in dezelfde periode.

Aanbeveling 3: overweeg verschillende manieren om de aanbesteding in te richten

De wijze waarop een aanbesteding ingericht wordt, kan wezenlijke impact hebben op het aanbod van de leveranciers. Aanbeveling is dus om niet automatisch te kiezen voor een aanbesteding waarin diensten en levering van leermiddelen samen worden uitgevraagd. Overweeg ook andere opties zoals bijvoorbeeld het opknippen in verschillende percelen.

Aanbeveling 4: creëer experimenteerruimte

Door ruimte te creëren om te kunnen experimenteren met nieuwe producten en diensten komt Kindante tegemoet aan de wens van een groot aantal scholen en leerkrachten. Ook biedt het Kindante de mogelijkheid nieuwe lever- en prijsmodellen uit te proberen. Binnen de aanbestedingsregels is het toegestaan om maximaal 20% van het gecontracteerde volume separaat in te kopen, tot een maximum van € 80.000. Aanbeveling is om dit expliciet op te nemen in de aanbestedingsstukken en contracten en te specificeren dat producten die de leverancier niet kan of wil leveren hierin niet meetellen.

Aanbeveling 5: stel een leermiddelenbeleid op dat scholen richting geeft bij het inkopen van leermiddelen

Door met elkaar af te spreken dat scholen het huidige gebruik van leermiddelen inzichtelijk hebben en evalueren én het gesprek voeren over hun onderwijskundige visie, kan de leermiddelenkeuze van een school goed onderbouwd worden. Het helpt scholen om hun ontwikkeling in het leermiddelengebruik planmatig in te richten. Als scholen daarnaast geholpen worden om doordachte keuzes te maken op basis van een compleet overzicht in het leermiddelenaanbod enerzijds en hun eigen ontwikkelingspad anderzijds zal dit kunnen leiden tot kostenbesparing en stijging van de leeropbrengsten.

Bijlage 1 Kindante-brede lijst van wensen en eisen

Algemeen

- De leverancier van het materiaal is deelnemer aan het Privacy Convenant.
- De content van het digitale leermiddel is niet gebonden aan het digitale platform.
- Voor leerkracht en leerling volstaat één keer inloggen om toegang te krijgen tot de digitale omgeving van het leermiddel.
- Het digitale leermateriaal is minimaal benaderbaar vanuit de gangbare browsers en besturingssystemen.
- Het leermateriaal moet op elk type device kunnen draaien.
- Gegevens over de voortgang en prestaties van leerlingen, die relevant zijn voor het begeleidingsproces (zoals resultaten van toetsen en voortgangsinformatie), zijn uitwisselbaar tussen de omgeving waar deze gegevens ontstaan (zoals die van de uitgever van het leermateriaal of die van de partij die de toetsen verzorgt) en de omgeving van de instelling waar die voortgang wordt gevolgd (bijv. ParnasSys).
- Gegevens over de resultaten van leerlingen worden kosteloos en op basis van standaarden beschikbaar gemaakt voor (administratieve systemen) van de school.
- De leverancier van het leermateriaal maakt flexibiliteit en keuzevrijheid in het samenstellen en arrangeren van leermiddelen mogelijk (het Koppelpunt Catalogusinformatie kan daarbij een hulpmiddel vormen).
- Leveranciers van digitaal leermateriaal en onderwijsleeromgevingen bieden de mogelijkheid om het materiaal plaats- en tijdsafhankelijk te benaderen (dus ook buiten de school en buiten de reguliere schooltijd).
- Het volgen van de voortgang van de leerling geeft geen onnodige administratieve lasten voor de leerkracht.
- Het digitale leermiddel biedt overzicht van de resultaten van de leerling en populaties/doelgroepen van leerlingen in een dashboard.

Differentiatie

- De methode is compleet en dekkend voor het basis onderwijsaanbod.
- Het leermiddel biedt eenvoudig toegang tot lesstof en toetsen die zowel op een lager als op een hoger niveau kunnen worden verwerkt, vergeleken met het groepsgemiddelde.
- Het folio en het digitale leermiddel bieden ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Het leermiddel maakt inzichtelijk welke onderdelen van de lesstof tot de basisstof behoren, die door alle leerlingen beheerst moet worden.
- Het folio leermiddel als ook het digitale leermiddel geeft de leerkracht overzicht en inzage welke leerdoelen behandeld worden in de leerstof.
- Het leermiddel ondersteunt de toepassing van een breed scala aan didactische werkvormen, waardoor de leerling de leerstof op diverse manieren kan verwerken.
- Het leermiddel biedt een variatie aan multimediate bronnen (bijv. audio, film) waardoor de leerling in staat is de leerstof op diverse manieren eigen te maken passend aan zijn leervoorkeur.

Digitaal

- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten zichtbaar op het niveau van de individuele leerling.
- Het digitale leermiddel maakt de leeropbrengsten van de leerlingen zichtbaar in een door de leerkracht te bepalen groepssamenstelling.
- Het digitale materiaal is adaptief.
- Het digitale materiaal geeft direct feedback.
- Het leermiddel biedt de mogelijkheid om vervangingsmateriaal zoals werkboeken te vervuilen voor digitale leermiddelen.

Werken vanuit kern-en leerdoelen

- Het leermiddel biedt de leerkracht inzicht in de opbouw van de doorlopende leerlijn.
- De methode is in modules af te nemen.
- Het leermiddel is zo compact mogelijk: het biedt de minimale leerstof voor de behandelde leerdoelen.
- Het folio leermiddel als ook het digitale leermiddel geeft de leerkracht overzicht en inzage welke leerdoelen behandeld worden in de leerstof.
- Het folio en digitale leermiddel biedt ruimte voor een leerkracht om de content van het leermiddel aan te vullen en te verrijken (arrangeren).
- Het arrangement is niet gebonden aan de ontsluiting via het digitale platform van de uitgever.

Regie bij de leerling

- Het leermiddel biedt de leerling per onderdeel inzicht over de te behalen leerdoelen in een voor leerlingen te begrijpen omschrijving van leerdoelen.
- Het leermiddel biedt de leerlingen een herhaald en gestructureerd overzicht van hun voortgang op de leerdoelen.
- Het leermiddel geeft een vervolg aan bij behaalde resultaten.
- De toetsen geven een verdere uitwerking van de leerdoelen en sluiten aan op de behandelde leerstof van het leermiddel. Voor de leerling wordt het leerproces inzichtelijk gemaakt.
- Het leermiddel faciliteert de leerling om zijn/haar eigen leerproces te registreren, bijv. d.m.v. planning en monitoring.
- Het leermiddel biedt ondersteuning bij de ontwikkeling van executieve vaardigheden van leerlingen.
- Het leermiddel biedt voldoende mogelijkheden om leerlingen zelfstandig strategieën te laten bepalen, te plannen, te organiseren, te reflecteren en controleren.

Digitale geletterdheid

- Het leermiddel biedt voldoende ondersteuning aan de leerling bewust, kritisch en actief om te gaan met digitale media.
- Het leermiddel biedt voldoende ondersteuning aan de leerling om systematisch, effectief en efficiënt digitale informatie te zoeken, te vinden en te delen.
- Het leermiddel biedt voldoende ondersteuning om kennis en vaardigheden op te doen die nodig zijn om met computers (in allerlei vormen) om te gaan.
- Het leermiddel biedt voldoende ondersteuning om denkvaardigheden op te doen richting programmeren.